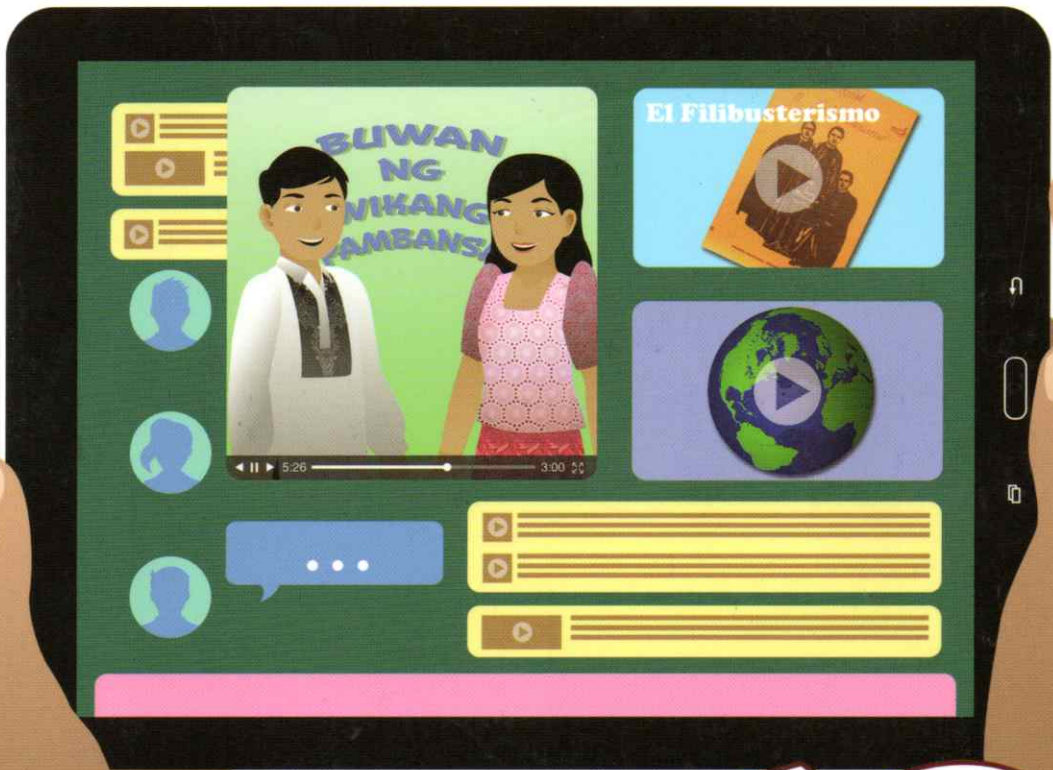

Kalinangan

Batayan at Sanayang Aklat sa Wika at Panitikan

Amelia V. Bucu
Marietta T. Candelario
Lilibeth D. Monton
Mga May-akda
Aida M. Guimarie
Tagapag-ugnay

10

Ikatlong Edisyon

Kalinangan

Batayan at Sanayang Aklat sa Wika at Panitikan

Amelia V. Bucu
Marietta T. Candelario
Lilibeth D. Monton
Mga May-akda

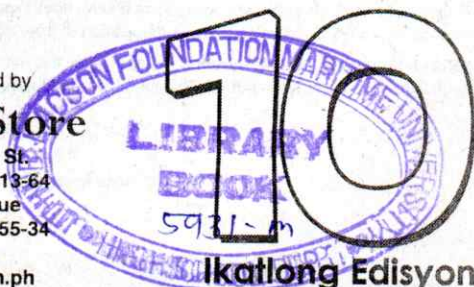
Aida M. Guimarie
Tagapag-ugnay

Published & Distributed by

REX Book Store

856 Nicanor Reyes, Sr. St.
Tel. Nos. 736-05-67 • 735-13-64
1977 C.M. Recto Avenue
Tel. Nos. 735-55-27 • 735-55-34
Manila, Philippines
www.rexpublishing.com.ph

Ikalong Edisyon

Mga Nilalaman

Paunang Salita	ix
YUNIT I Pag-unawa at Pagpapahalaga sa Akdang Pampanitikang Mediterranean	
Aralin 1 Pandaigdig na Kapayapaan, Pahalagahan	2
"Ang Kabayong Kahoy" Isinalin ni Lynniel P. Carbonel	
Pag-uugnay ng mga Kaisipang Nakapaloob sa Akda sa Nangyari sa Sarili, Pamilya, Pamayanan, Lipunan, at Daigdig	
Paggamit ng Angkop na Pandiwa Bilang Aksyon, Pangyayari at Karanasan	
Aralin 2 Pagtitiwala	18
"Ang Talinghaga Tungkol sa mga Aliping Pinagkakatiwalaan ng Salapi"	
Pagsusuri ng Nilalaman, Elemento, at Kakayahan ng Binasang Akda	
Paggamit ng Angkop na mga Piling Pang-uugnay sa Pagsasalaysay	
Aralin 3 Pagsasantabi ng Sariling Kapakanan	32
"Ang Kapighatian ng Isa ay Pinsala sa Iba" Isinalin ni Jaime Villafuerte	
Pagbibigay ng Reaksiyon at Kaisipan o Ideya sa Akda	
Paggamit ng Angkop na mga Pahayag sa Sariling Pananaw	
Aralin 4 Ang Muling Pagbangon	44
"Ang Katotohanan ang Magpapalaya"	
Pagbibigay ng Sinabing Integrasyon Kung Bakit ang mga Suliranin ay Ipinararanas ng May-akda sa Pangunahing Tauhan ng Epiko	

Paggamit ng Angkop na mga Hudyat sa Pagsusunod-sunod
ng mga Pangyayari

Aralin 5 | Di-inaasahang Panauhin 56

"Ang Magkaibigan"

Isinalin ni Eduard R. Suarez

Pagpapatunay sa mga Pangyayari sa Akda na Maaaring Maganap sa
Tunay na Buhay

Paggamit ng Angkop na Panghalip Bilang Panuring sa mga Tauhan

Aralin 6 | Ang Kuba ng Notre Dame 75

"Ang Kuba ng Notre Dame" ni Victor Hugo

Pagsusuri sa Binasang Nobela Bilang Isang Akdang Pampanitikan

Paggamit ng Angkop na Hudyat sa Pagkasunod-sunod ng mga
Pangyayari

Aralin 7 | Pangwakas na Gawain: Paggawa ng Simposyum 89

Pagbuo ng Simposyum

Paggamit ng Komunikatibong Kasanayan sa Paggamit ng Wikang
Filipino sa Isang Simposyum

**YUNIT II | Pag-unawa at Pagpapahalaga sa mga Akdang Pampanitikan
ng mga Bansang Kanluranin**

Aralin 8 | Hindi Kayang Hadlangan ang Pag-ibig 102

"Pyramus at Thisbe" (Mitolohiyang Kanluran)

Isinalin ni Amelia V. Bucu

Pagsusuri sa Nilalaman, Elemento at Kakanyahan ng Binasang
Mitolohiya Mitolohiya

Pokus ng Pandiwang Tagaganap at Pokus sa Layon

Aralin 9 | Pagpapahalaga sa Sarili 121

"Pygmalion" ni George Bernard Shaw

Paghahambing sa Kultura ng Bansang Pinagmulan ng Akda sa .
Alinmang Bansa sa Daigdig

Pokus ng Pandiwa (Pinaglalaanan at Kagamitan)

Aralin 10 Pag-ibig, Pananalig, at Pananampalataya	134
"Magtiwala" ni St. Teresa de Avila	
Isinalin sa Filipino ni Marissa Bernabe	
Pagsusuri ng mga Elemento ng Tula	
Paggamit ng Matatalinghagang Pananalita sa Pagsulat ng Tula	
Aralin 11 Nangibabaw ang Katotohanan	146
"Ang Pagkatuklas ng Katotohanan"	
Pagbibigay ng Reaksiyon sa Pagiging Makatotohanan/Di makatotohanan ng mga Pangyayari sa Maikling Kuwento	
Paggamit ng Pokus ng Pandiwa (Tagaganap at Layon)-sa Isinulat na Sariling Kuwento	
Aralin 12 Katotohanan Laban sa Imahinasyon	157
"Don Quixote" ni Miguel de Cervantes	
Isinalin ni Edward Suarez	
Pagsusuri sa Nobela Bilang Akdang Pampanitikan	
Paggamit ng mga Angkop na Pamantayan sa Pagsasalang-wika	
Aralin 13 Simbahan o Pamahalaan: Panitikan ng Kanluranin	170
"Ang Impluwensiya ng Kristyanismo noong Sinaunang Panahon sa Kanluran"	
Isinalin ni Amelia V. Bucu	
Pag-uugnay ng mga Argumentong Nakuha sa mga Artikulo sa Pahayagan at Magasin	
Pagpapalawak ng Pangungusap	
Aralin 14 Pangwakas na Gawain: Pagkilala sa Iba't Ibang Uri ng Social Media	183
<i>Social Media</i> : Makabagong Pakikipagtalastasan	
Pagbibigay-puna sa mga Nababasa sa mga <i>Social Media</i>	
Paggamit ng Kahusayan sa Gramatikal at Diskorsal na Pagsulat	
YUNIT III Pag-unawa at Pagpapahalaga sa mga Akdang Pampanitikan ng Africa at Persia	
Aralin 15 Tunay na Matimbang ang Dugo	198
"Sagbata at Sogbo"	

	Pagsusuri ng mga Kaisipang Nakapaloob sa Mitolohiya	
	Paggamit ng Angkop na mga Pamantayan sa Pagsasalang-Wika	
Aralin 16 Mangarap Hanggang Magtagumpay	.....	212
	"Anekdota" ni Langston Hughes	
	Pagsusuri ng Binasang Anekdota	
	Paggamit ng Kahusayang Gramatikal, Diskorsal, at <i>Strategic</i> sa Pagsulat at Pagsasalaysay ng Sariling Anekdota	
Aralin 17 Walang Hanggang Kalayaan	.....	225
	"Banal na Paglalakbay"	
	Isinalin ni Amelia V. Bucu	
	Pagbibigay-kahulugan sa Iba't Ibang Simbolismo	
	Pag-uuri sa Iba't Ibang Tula at mga Elemento	
Aralin 18 Kapit sa Patalim (Maikling Kuwento ng Africa)	.....	240
	"Patungo Kung Saan"	
	Isinalin ni Amelia V. Bucu	
	Pag-uugnay sa mga Pahayag sa Pagbibigay-kahulugan sa Damdaming Nangingibabaw sa Akda	
	Paggamit ng Wastong Pahayag sa Pagbibigay-kahulugan sa Damdaming Nangingibabaw sa Akda	
Aralin 19 Pakikibaka sa Karapatan	.....	261
	<i>Apartheid</i> : Sistemang Pampolitika	
	Paghahambing sa Pagkakaiba at Pagkakatulad ng Sanaysay sa Ibang Akda	
Aralin 20 Pabigla-biglang Desisyon: Bubuo o Sisira ng Buhay?	.....	273
	"Ang Paglaho ng Isang Paniniwala"	
	Pagsusuri ng Binasang Kabanata ng Nobela	
	Paggamit ng Angkop na Pang-uugnay sa Pagpapaliwanag sa Panunuring Pampelikula	
Aralin 21 Pangwakas na Gawain: Isang Pagtatanghal	.....	285
	Ang Sining ng Pagtatanghal	
	Paghahambing ng Kultura ng Bansang Pinagmulan ng Akda Sa Alinmang Bansa sa Daigdig	
	Pagbibigay-puna sa Pagtatanghal	

YUNIT IV | *El Filibusterismo* sa Kasalukuyang Nagbabagong Daigdig

Aralin 22 Kaligirang Pangkasaysayan ng <i>El Filibusterismo</i>.....	298
Buhay Si Rizal sa Kaniyang Likhang-Panulat	
Pagtitiyak ng Kaligirang Pangkasaysayan ng Akda sa Pamamagitan ng Pagtukoy sa mga Kondisyon sa Panahon na Isinulat ang Akda	
Pagtatala ng Mahahalagang Impormasyon Mula sa Iba't Ibang Sanggunian	
Aralin 23 Ang Pagbabalik sa Lupang Sawi.....	321
Sa Itaas ng Kubyerta Kayamanan at Karalitaan	
Pagtukoy sa Papel na Ginagampanan ng mga Tauhan sa Akda	
Paggamit sa Pagbubuod ng Tamang Mekaniks sa Pagsulat	
Aralin 24 Ang Ugnayan ng Lipunan, Kultura, at Politika.....	351
Pulong Sa Los Baños – Ang Mitsa	
Pagtukoy sa Pagdulog na Sosyolohikal at Sikolohikal	
Mga Salitang Hudyat sa Pagpapahayag ng Saloobin/Damdamin	
Aralin 25 Bantang Panganib.....	378
Ayos-Maynila – Mga Huling Salita Ukol kay Kapitan Tiyago	
Paglalapat ng mga Tiyak na Lapit at Pananaw sa Pagsusuri ng Akda	
Paggamit ng Angkop na mga Salitang Naghahambing	
Aralin 26 Hiwaga ng Buhay.....	392
Si Huli–Kasawian	
Pagsusuri ng Nobela Batay sa Pananaw/Teoryang Romantisismo, Humanismo, at Eksistensyalismo	
Paggamit ng Angkop at Masining na Paglalarawan	
Aralin 27 Pangwakas na Gawain: Paggawa ng Video Documentary...	411
Pagpapakita at Pakikisangkot ng mga Tauhan sa Kaganapan o Pangyayari sa Akda	
Mga Pang-uring Umaakit sa Imahinasyon at mga Pandama	
Talasanggunian.....	433
Indeks	437

Indeks

A

- Africa, 243
- African Pilgrimage, 229–30
- Allegory, 407
- Anekdotang ni Langston Hughes, 216
- Ang Huling Matuwid, 397–98
- Ang Impluwensiya ng Kristiyanismo noong Sinaunang Panahon sa Kanluran, 172–73
- Ang Kabayong Kahoy, 6–8
- Ang Kapighatian ng Isa ay Pinsala sa Iba, 35
- Ang Kasal, 398–99
- Ang Klase sa Pisika, 357
- Ang Kuba sa Notre Dame, 78–79
- Ang Magkaibigan, 59–66
- Ang Mataas na Kawani, 396
- Ang mga Kadayaan, 361
- Ang Mga Kapighatian ng Isang Intsik, 359–60
- Ang mga Kayamanan ng Tao, 136–37
- Ang Mitsa, 362–63
- Ang Pagkatuklas ng Katotohanan, 148–49
- Ang Paglaho ng isang Paniniwala, 275–77

- Ang Palabas, 381–82
- Ang Perya sa Quiapo, 360–61
- Ang Talinghaga Tungkol sa mga Aliping Pinagkakatiwalaan ng Salapi, 22
- antagonista, 338
- Apartheid: Sistemang Pampolitika, 263–64
- apostrophe, 407
- Archimedes, 148
- Aujo, Lilian Akampurira, 243
- Ayos-Maynila, 381

B

- balance, 288
- Banal na Paglalakbay, 229–30
- banghay, 295
- bantas pananda, 346
- batis ng impormasyon, 318
- bayani, 312
- berbal na komunikasyon, 25
- bibliograpiya, 315
- blocking, 288
- Bucu, Amelia V., 105, 229, 243
- Buhay Si Rizal sa Kaniyang Likhang Panulat, 303–4

C

Carbonel, Lynniel P., 6
 Cervantes, Miguel de, 160
collage, 29

D

deuteragonista, 338
 Dias de Bibar, Rodrigo, 47
 di-berbal na komunikasyon, 25
 diskurso, 192
 di-tuwirang pahayag, 269
Don Quixote, 160–61
 dula, 294
dynamics, 289

E

eksistensiyalismo, 81, 162, 402
 El Cid, 47
El Filibusterismo
 kasaysayan, 305
 kabanata, 325–34, 354–63, 381–83,
 395–401
 katapusan, 415–19
 pananaw, 402–3
 tauhan, 338
epithet, 406
 estilo, 294

F

flat character, 338
focus, 288

G

Globalisasyon, 40–41
Goraldic poetry, 173
graffiti, 378
 gramatika, 208
 Griyego (sinaunang), 6

H

Harmony, 289
 Hernandez, Amado V., 136
 hudyat sa pagsusunod-sunod ng mga
 pangyayari, 52–53
 Hughes, James Mercer Langston, 216
 humanismo, 81, 278, 403
hyperbole, 407

I

impormal na sanaysay, 265–66
 impormasyon, 314–16
 indensiyon, 346
 Inglatera, 215
Internet, 318
 inuulit (salita), 5
Isang Bangkay, 382
 iskrip, 288–89
Itaas ng Kubyerta, 325–26

K

Kahiwagaan, 399–400
kangaroo court, 310

karakter na bilog, 338
karakter na lapad, 338
kariktan (tula), 140, 236
kasakiman, 38,42
Kasawian, 400–1
Katotohanan ang Magpapalaya, 47–48
Kayamanan at Karalitaan, 333–34
kayarian ng mga salita, 4–5
kilusang propaganda, 348–49
kultura, 208

L

larawang-diwa (tula), 140
Lee, Ricky, 288

M

Magtiwala, 138
maikling titik, 346
margin, 346
masinging na paglalarawan, 406
mastery, 288
matatalinghagang pahayag, 323, 406,
407
matatalinhagang pananalita, 142–43
Mateo 25:14–30, 22
maylapi (salita), 4
Mga Alamat, 327–28
*Mga Huling Salita Ukol kay Kapitan
Tiyago*, 384

Mga Ibinunga ng mga Paskin, 396–97
*Mga Katatakutang Balita ang Laganap
sa Bayan*, 384
Mga Pangarap, 382
Mga Paskin, 383
mitolohiya, 105, 109–10
Montaigne, Michael de, 35
morality play, 172
Moreno, Morena, 124
mystery play, 173

N

naturalismo, 403
Noche Buena ng Isang Kutsero, 329

O

oksimoron, 407
oxymoron, 407

P

pagbaybay, 346
pagdulog pampanitikan, 278
paglalahad, 193
paglalarawan, 192, 427
pagmamalabis, 407
pagpapahayag, 192, 256, 269
pagpapalawak ng pangungusap, 178
pagpapalit-saklaw, 407
pagpili ng tamang salita, 256
pagsasalaysay, 28–29, 192, 221

- pagsasaling-wika, 208–9
 pagsasalita, 28
 pagsulat, 345–46
 pagsusuring biograpikal, 309–10
 pagsusuring historikal, 309–10
 pagtatala ng impormasyon, 314–16
 pagtatalumpati, 180
 pagtatanghal, 288
 pahambing, 389–90
 paksa, 208
 pananaliksik, 318
 pananda sa mabisang paglalahad,
     52–53
 panawagan, 407
 pandiwa, 14
 pang-aalipin, 215
 pang-abay na panang-ayon, 374
 pang-abay na pananggi, 374
 pang-abay na panuring, 178–79
 pangangatuwiran, 192
 pang-angkop, 281–82, 346
 pangatnig, 281, 346
 panghalip panao, 70–71
 pangitain, 407
 pang-ugnay, 28–29, 281–82, 346–47
 pang-ukol, 282, 347
 pangungusap, 178
 pang-uri na panuring, 178–79
 paninindigang pahayag, 366–67
 panunuring pampanitikan, 166, 167
 panuring, 178–79
 paraan ng pagpapahayag, 208
 parirala, 28–29
 patalinghaga, 407
Patungo Kung Saan, 243–51
 payak (salita), 4
 Pilipino, 383
Placido Penitente, 356–57
 pokus ng pandiwa, 153–54
 pokus ng pandiwang tagaganap, 116,
     pokus sa kagamitan, 131
 pokus sa layon, 116, 153
 pokus sa pinaglalaanan, 131
 pormal na sanaysay, 265
 prayle, 383
 primaryang sanggunian, 315
proofreading marks, 347–48
 protagonista, 338
Pulong Sa Los Baños, 354–56
puritanism, 215
 puwang, 346
Pygmalion, 124–26
Pyramus at Thisbe, 105–7

R

- realismo, 278
 rebolusyonaryong romantismo, 386
 rebyu, 166, 167
 reperensiya, 318

Rizal, Jose, 303–7
romantisismo, 386
round character, 338

S

Sa Bahay ng Estudyante, 357–58
Sa Ibaba ng Kubyerta, 326–27
Sagbata at Sogbo, 201–2
salita na bahagi ng pananalita, 374
salitang Espanyol, 380
salitang hudyat sa pagpapahayag ng
    saloobin/damdamin, 373–74
salitang pandama, 427
sambitla, 373–74
sariling pananaw, 40
sekondaryang sangguanian, 315
Shaw, George Bernard, 124–26
Si Basilio, 330
Si Ginoong Pasta, 358–59
Si Huli, 395–96
Si Kabesang Tales, 328–29
Si Pilato, 332–33
Si Simoun, 330–32
siko-analitikong pananaw, 278
sikolohikal na pagsusuri, 365
simposyum, 92–94
sining (tula), 140
slavery, 215
*Social Media: Makabagong
    Pakikipagtalastasan*, 187

Socrates, 365
sosyolohikal na pagsusuri, 365
stance, 366–67
Suarez, Eduard R., 59, 160
sukat (tula), 139, 236
suliranin, 294
suring-basa, 166, 167
synecdoche, 407

T

tagpuan, 295
taguri, 406
talinghaga (tula), 140, 236
talumpati, 180
tambalan (salita), 5
tao sa kalikasan/kapaligiran
    (tunggalian), 158
tao sa lipunan (tunggalian), 158
tao sa sarili (tunggalian), 158
tao sa tao (tunggalian), 158
tauhan, 294, 338
Tawanan at Iyakan, 383
tayutay. **Tingnan ang** matatalinghagang
    pahayag
Teresa ng Avila, St., 137
tugma (tula), 140, 236
tugmaang di-ganap, 140
tugmaang ganap, 140
tula
    elemento, 139–40, 231
    uri, 235–36

tulang damdamin, 235

tulang liriko, 235

tulang padula, 236

tulang pasalaysay, 236

tulang patnigan, 236

tunggalian, 158, 340

tuwirang pahayag, 269

U

unity, 289

usapan, galaw, pangyayari, 295

V

video documentary, 429–30

Villafuerte, Jaime, 35

Villanueva, Ma. Anna E., 78

vision (tayutay), 407

Visser, Wayne, 229

W

websites, 318

wika, 294

wikang sangkot, 208